

A nők szerepe a környezeti nevelésben

Szerző: Dr. Futó Judit, egyetemi adjunktus / DE-GTK Közgazdaságtan Intézet

Több évtizedre visszanyúló probléma, hogy a lakosság és a vállalatok egyre több hulladékot termelnek. Az EUROSTAT [2019] adatai alapján az EU-ban lakosonként 5 tonna hulladék keletkezett 2016-ban, aminek 45,7%-át hulladéklerakóban helyezték el és 37,8%-át dolgozták fel újra.

Saját háztartásunkban is tapasztaljuk, hogy hétről hétre mennyi hulladékot termelünk, de azzal, hogy bekapcsolódunk a szelektív hulladékgyűjtésbe, még nem csökkentjük a környezetszennyezést. Egy átlagos bevásárlás során számos műanyag csomagolóanyagot használunk, amit jó esetben más célra is felhasználunk, vagy – rosszabb esetben – a szelektív gyűjtőbe kerül. Plastics [2019] alapján 2018-ban világszerte 359 millió tonna műanyag hulladék, míg az EU-ban ebből 64,4 millió tonna keletkezett. Magyarországi vonatkozásban egy főre számítva 30,5 kg műanyag csomagolási hulladék gyűlik fel évente [Elekházy, 2019].

A műanyag hulladék visszaszorítása érdekében számos intézkedést hoztak, erről az EU tagállamaira vonatkozóan bővebben itt lehet olvasni¹. Elekházy [2019:5] kiemeli, hogy „2030-ra az uniós piacon minden műanyag csomagolásnak újrahasznosíthatónak kell lennie, csökkenteni kell az egyszer használatos műanyagok fogyasztását, a mikroműanyagok szándékos használatára pedig korlátozás lesz érvényben”.

Úgy vélem, hogy a felülről meghozott intézkedések csak akkor válnak sikeressé és megvalósíthatóvá, ha mi, tudatos és felelős egyének mindezt segítjük. Az elmúlt években megfigyelhető, hogy jóval nagyobb hangsúly helyeződik a tudományos folyóiratokban és a közösségi médiában is a környezetvédelemre. Mint kutató és anya azt is tapasztalom, hogy a közösségi médiában megjelenő szereplők, akik a környezetvédelem mellett és érdekében tenni akarnak, azok többségében nők². A női szerep a hagyományos társadalomban alapvetően a család körüli feladatok ellátása, így mind vásárlási döntéseikkel, mind gyermekeik nevelésével hatással vannak a környezeti attitűd megváltozására. Nem véletlen, hogy a

környezetszennyezésre adott válaszok is többségében tőlük indulhatnak el egyéni szinten. Például a műanyag zacskók használata helyett lehet textilszakokot használni, amelyek otthon elfekvő anyagokból könnyen megvalósíthatók. E házilag varrt zsákok mellett az egyes élelmiszerláncok is fontosnak tartják, hogy tegyenek a környezetért, így saját márkás újrahasznosítható táskákat biztosítanak a vásárlóik számára³.

Emellett tovább csökkenthető a műanyag és csomagolóanyag mennyisége azáltal, hogy olyan boltokat alapítanak [az alapítók nagyrészt nők⁴], ahol saját tárolóeszközbe kimérve vásárolhatunk a választékból annyit, amennyire szükségünk van, csomagolási hulladék nélkül⁵. A termelői piacok elterjedése is jó alternatíva a szükséges dolgok beszerzéséhez, és mindeközben kevesebb csomagolóanyagot használunk fel.

A szelektív hulladékgyűjtés egy hasznos tevékenység, de ezzel még a hulladék mennyisége nem csökken. A szakirodalomban is ismert a „zéró hulladék” megközelítés, amit a döntéshozók is támogatnak, mivel elősegíti a termelés és fogyasztás fenntarthatóbbá válását, optimalizálja az újrahasznosítást és erőforrásokat állít helyre. Zaman [2015] összegyűj-

tötte ezen témában írt eddigi tudományos cikkeket és szintetizálta azok kutatási eredményét. Azt találta, hogy a zero waste programokat sok országban sikeresen alkalmazzák anélkül, hogy kifejlesztenének egy nemzetközi stratégiát, amely integrálja és hirdeti a zero waste kezdeményezést a hulladékkezelési intézkedések között.

Az előbbieken kiemelt női szerep fontos lehet a környezetünk megóvásában. Fontos, hogy ne csak a meglévő rosszat próbáljuk kijavítani, hanem proaktívan álljunk a fennálló problémához, jelen esetben a hulladék csökkentéshez. Ehhez eszköz lehet a nők kiemelt szerepének erősítése a környezeti nevelésben. Az UNESCO [2002] szerint a 2002-ben megrendezett johannesburgi világkonferencián megállapították, hogy a fenntarthatóbb folyamatok irányába – például a környezet állapotának megőrzése, javítása vagy a természeti erőforrások fenntartható használata – történő elmozdulásban akkor következik be változás, ha az egyének tudatosan cselekednek. Továbbá egyetértettek abban, hogy egy városról, vagy egy családról fenntartható módon gondoskodni csak tudatos, a környezeti és gazdasági problémákat ismerő, illetve azok megoldásáért közösen cselekvő egyének képesek. A férfi és női szerepek egy családon belül eltérőek lehetnek, a nők érzékenyebbek lehetnek a környezeti, természeti problémák iránt, aminek evolúciós okai [fajfenntartás, utódok nevelése] vannak, mert azoknak az élőlényeknek, amelyek

1 https://www.parlament.hu/documents/10181/1842354/Muanyag_es_csomagolasi_hulladek_EU.pdf/ab4929b5-f046-ef88-0f9f-483e414cc6c0

2 Példa: https://zerowaste.blog.hu/2018/04/12/mi_ez_az_egesz_779

3 <https://www.spar.hu/sajtokapcsolat/2019/koerneyezet-barat-zoeldseggyuemoelcstasakokatvezetbeaspar>

4 <http://csomagolasmentes.hu/rolam/>

5 <https://zoldneklennijo.hu/csomagolasmentes-bolt-nyilt-debreccenben/>

a kínálkozó alkalmaknál fontosabbnak tartják a fenyegető veszélyeket, nagyobb a túlélési esélyük és nagyobb eséllyel hoznak létre utódokat is. Azaz óriási a nők szerepe a környezeti nevelésben, amely a természeti és környezeti értékek megóvásához szükséges tudást, készségeket, viselkedést helyezi előtérbe [Czippán et al., 2010]. Havas [1994] szerint a környezeti nevelés célja a környezettudatos magatartás elősegítése és megerősítése. Továbbá az ökológiai tudás átadása mellett hangsúlyt kell, hogy kapjon – többek között – a környezethez és annak megóvásához köthető attitűd formálása, az értékrend alakítása és a felelős cselekvésre szoktatás. Mindezek egy nő szerepkörébe tartozó feladatok már a gyermeke születésétől kezdődően. Az anyai nevelés mellett a köznevelésben is fontos szerepet kap a környezeti nevelés, minderről a Nemzeti Alaptantervben foglaltak állást. Vízy [1994] tanulmányában összegzi, hogy neveléseméleti szempontból a környezeti nevelés olyan értékközvetítő folyamat, amely szokásokat, szokásrendszereket, viselkedési formákat alakít ki, így a társadalom érdekeit szolgálja, miközben az egyént fejleszti.

Minél korábban elkezdődik a környezet megóvására szoktatás, annál jobban beépül a kisgyermek életébe. Fontos a példamutató magatartás, mivel a gyermek a minták alapján tapasztal. Ha már látja kisgyermekkorban, hogy otthon milyen módszerekkel csökkentik a hulladékok keletkezését, vagy az óvodában

is megtanulja, hogy a környezetet meg kell ismerni és vigyázni kell rá, akkor felnőttként már természetes lesz számára a proaktív munkálkodás a fenntartható fejlődés érdekében. Mindez a kisgyermeknevelők, óvodapedagógusok és pedagógusok feladatai közé tartozik, ami mellett a szülői hozzáállás nélkülözhetetlen. Az alábbi statisztikai adatokból is látszik, hogy a nők túlsúlyban vannak foglalkoztatva ezekben a munkakörökben. A KSH [2013] szerint 2011-ben a pedagógusok között mindössze 17% volt férfi, az óvodákban szinte csak nők dolgoztak, és az általános iskolai tanárok 88%-a nő. Az arány kicsit módosul, viszonylag kiegyenlítődik, a szakiskolák, szakközépiskolák és gimnáziumok esetén. Frissebb adatokat közöl Talabér [2018] cikke, ami megerősíti, hogy a férfi pedagógusok aránya alig haladja meg a 18%-ot, vagyis a főállású férfi pedagógusok 20 százalékos aránya 2003 óta érdemben nem változott. Ezek a tények is alátámasztják a nők fontos szerepét a környezeti nevelés kialakításában és fenntartásában.

A nők számos pozíciójukban játszhatnak kulcsfontosságú szerepet az ökológiai szemlélet és életmód formálásában. Mint családayánk – és talán ez a legfontosabb – gyermekük tudatos nevelésével, példamutatással, mint pedagógusok szemléletformálással, a probléma megértésével és az összefogás fontosságának hangsúlyozásával, illetve gazdasági, politikai, közéleti tevékenységük során a társadalmi, gazdasági

szereplők figyelmének felhívásával és, cselekvésre ösztönzéssel.

Irodalomjegyzék

Czippán, K., Havas, P., Victor, A. [2010]: **Környezeti nevelés a fenntarthatóságért**. Vásmhelyi J.[szerk.] Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia, 3.

Elekházy Nóra [2019]: **Műanyag- és csomagolási hulladék kezelése az Európai Unió egyes tagállamaiban**, Országgyűlés Hivatala, Közgyűteményi és Közművelődési Igazgatóság Képviselői Információs Szolgálat, 2019. február

EUROSTAT [2019]: **Hulladékkeletkezés**
Havas, P. [1994]: **A környezeti nevelés széles körű értelmezése**. Iskolakultúra, 4 [18], 54-57. o.

KSH [2013]: **Óvodától a munkahelyig**, Központi Statisztikai Hivatal

Talabér Dominika [2018]: **Eltűntek a férfiak az iskolákból: de miért baj, hogy elnőiesedett az oktatás?**

Plastics [2019]: **Plastics – The facts 2019**
UNESCO [2002]: **Fenntartható Fejlődés Csúcskonferencia**

Vízy, I. [1994]: **A kisiskolások környezeti nevelése**. Iskolakultúra, 4 [13], 62-64. o.

Zaman, A.U. [2015]: **A comprehensive review of the development of zero waste management: lessons learned and guidelines**. Journal of Cleaner Production, 91 [2015], 12-25. o.

